

ประกันวินาศภัย : สิทธิและความรับผิดชอบของคู่สัญญา
และผู้รับประกัน

นายบุญจะ เปี่ยมพงศ์สานต์

002855

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2517

I16542307

**INSURANCE AGAINST LOSS : Rights and Obligations of the Contracting
Parties and the Beneficiary**

Mr. Pancha Piemphongsarn

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement
for the Degree of Master of Laws
Department of Law**

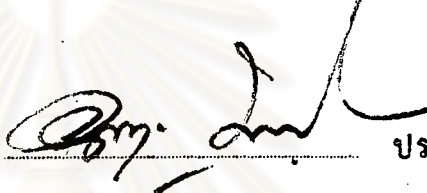
**Graduate School
Chulalongkorn University**

1974

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

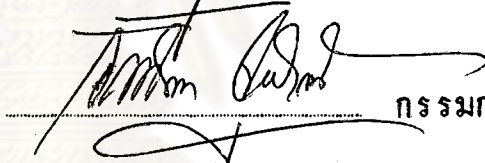
คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย

ดร. อมร จันทร์สมบูรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ประกันวินาศภัย : สิทธิและความรับผิดของคู่สัญญา และ
ผู้รับประกัน

ชื่อ

นายปัญจะ เปี่ยมพงศ์สานต์

ปีการศึกษา

2517

บทคัดย่อ

กิจการประกันภัยเป็นสถาบันทางการเงินที่สำคัญอันหนึ่ง และมีผลต่อระบบ
เศรษฐกิจเป็นอันมาก การศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของการประกันภัยในทางกฎหมาย
รวมตลอดถึงสิทธิและความรับผิดของคู่สัญญา ย่อมมีส่วนช่วยอันสำคัญที่จะช่วยให้
เข้าใจถึงขอบเขตของการคุ้มครองของการประกันภัยได้ดียิ่งขึ้น

สัญญาประกันวินาศภัยเป็นสัญญาชดใช้ค่าเสียหาย ในความหมายที่ว่า
เมื่อเกิดวินาศภัยขึ้นแล้ว ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่จะต้องทำให้ผู้เอาประกันภัยกลับเข้า
สู่ฐานะเดิมเหมือนเมื่อก่อนมีวินาศภัย เท่าที่จะสามารถกระทำได้

ผู้รับประกันภัยจะต้องไม่ทำให้ฐานะของผู้เอาประกันภัยภายหลังเกิดวินาศ-
ภัยดีขึ้น หรือเลวลงไปกว่าเดิม โดยความเป็นจริงแล้ว ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้รับ
ประกันภัยจะจ่ายนั้น ไม่จำเป็นต้องมีส่วนสัมพันธ์ใด ๆ เลยกับจำนวนเงินซึ่งเอา
ประกันภัย เพราะจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัย เป็นแต่เพียงยอดเงินชั้นสูงสุดซึ่งผู้
รับประกันภัยอาจต้องรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัย และเป็นฐานในการกำหนดเบี้ย-
ประกันภัยเท่านั้น โดยปกติอัตราเบี้ยประกันภัยจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะ
ของภัยที่ผู้รับประกันภัยจะรับเสี่ยงเป็นสำคัญ ส่วนค่าสินไหมทดแทนนั้น กำหนดจาก
ส่วนได้เสียในทางทรัพย์สิน ซึ่งผู้เอาประกันภัยมีอยู่ในวัตถุที่เอาประกันภัยเพียงเท่าที่
ต้องเสียหายเพราะเกิดวินาศภัย ความจำเป็นที่จะต้องยึดหลักเช่นว่านี้เป็นที่ยอมรับ
กันทั่วไป กล่าวคือ หากยอมให้ผู้เอาประกันภัยได้รับชดใช้เกินกว่าจำนวนวินาศภัย

ที่แท้จริงแล้ว ก็เป็นที่แน่นอนว่า จะเป็นเหตุจูงใจให้ผู้เอาประกันภัยทำสายทรัพย์ที่เอาประกันภัย เพื่อหากำไรจากสัญญาประกันภัยซึ่งตนได้กระทำไว้ ในทางกลับกัน ถ้าผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันภัยน้อยกว่าที่เขาต้องเสียหายจริง ทั้ง ๆ ที่จำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัย ยังมีจำนวนสูงพอกับความเสียหายที่แท้จริงแล้วเช่นนี้ ก็ย่อมถือได้ว่า สัญญาประกันภัยไม่บรรลุผลตามเจตนารมณ์

เช่นเดียวกับสัญญาในลักษณะอื่น สัญญาประกันภัยจะเกิดขึ้นได้ ก็แต่โดยคู่กรณีมีเจตนาถูกต้องตรงกัน ซึ่งการแสดงเจตนาอาจจะกระทำด้วยตนเองหรือโดยตัวแทนก็ได้ และตราบใดที่คำขอเขาทำสัญญาประกันภัยยังไม่มี การสนองรับหรือบอกปัด ก็ต้องถือว่า คำขอเช่นว่านั้นเป็นแต่เพียงคำเสนอ หรือข้อเสนอในการทำสัญญาเท่านั้น สัญญาประกันภัยจะเกิดขึ้นไม่ได้ เว้นเสียแต่ว่าทั้งสองฝ่ายจะมีเจตนาถูกต้องตรงกัน และมีการตกลงตามเจตนาเช่นว่านั้น

ในกรณีที่เกิดวินาศภัย ผู้รับประกันภัยจะร้องขอให้ผู้เอาประกันภัยปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามข้อกำหนดในสัญญาเสียก่อนก็ได้ ทั้งนี้ ก็เพราะว่าการปฏิบัติตามข้อกำหนดในสัญญา เป็นเงื่อนไขบังคับก่อนอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องปฏิบัติ มิฉะนั้นย่อมไม่มีสิทธิเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ตน

ศูนย์วิทยทรัพย์ากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title   Insurance Against Loss : Rights and Obligations of
the Contracting Parties
and the Beneficiary

Name   Mr. Pancha Piemphongsarn

Academic Year   1974

ABSTRACT

Insurance is a major financial institution and, as such, has a significant effect on the economy. An analysis of legal insuring aspects as well as rights and obligations of the contracting parties is important to the understanding of insurance coverages.

A contract of insurance against loss is a contract of indemnity. This means that the insurer undertakes to place the insured after a loss as nearly as possible in the same financial position as the insured was in immediately before the loss.

The insured should be made neither better nor worse off as a result of the loss. The indemnity does not necessarily bear any relation to the sum insured, which is merely the limit which the insurers can be called upon to pay and the amount upon which the premium is computed. The rate of premium is normally measured by the character of the risk assumed. The

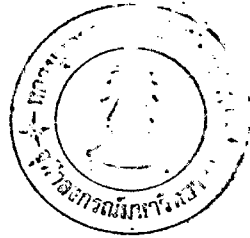
indemnity is based upon the insured's pecuniary interest in as much of the subject-matter of the insurance as has been lost. The necessity of this principle is obvious. If the insured could recover more than a true indemnity there would be an immediate incentive for him to destroy property in order to make profit from the insurance contract. If the insured recovered less than a true indemnity even though the sum insured was adequate then the insurance contract would not be fulfilling its purpose.

A contract of insurance, like other contracts, must be assented to by both parties either in person or by their agents. So long as an application for insurance has not been either accepted or rejected, it is merely an offer or proposal to make a contract. There can be no contract of insurance unless the minds of the parties have met in agreement.

When the insurer is called upon to pay, in case of loss, he may justly insist upon a fulfillment of the terms of the contract. Compliance with the terms of the contract is a condition precedent to the right of recovery.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

เนื่องจากชั่วโมงการสอนวิชาในชั้นปริญญาโททางนิติศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่อยู่นอกเวลาราชการและในวันหยุดงาน ทำให้ผู้เขียนซึ่งจำเป็นต้องทำมาหาเลี้ยงชีพไปด้วยในเวลาเดียวกัน สามารถเข้าฟังการบรรยายได้เกือบทุกชั่วโมงที่มีการสอน ผู้เขียนจึงถือว่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้ริเริ่มเปิดการสอนวิชากฎหมายชั้น ณ มหาวิทยาลัยแห่งนี้ ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน มีส่วนบันดาลให้วิถีชีวิตของผู้เขียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งพระคุณอันนี้ยอมตรึงใจผู้เขียนมิรู้ลืม

ในการค้นคว้าวิจัยเพื่อทำวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนได้รับคำแนะนำหลายอย่างหลายประการจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุกฤษ มงคลนาวิน คณบดีคณะนิติศาสตร์ นอกเหนือจากการให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียนตลอดมา นับตั้งแต่ได้เข้ามาศึกษาเล่าเรียนในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงต้องขอกราบขอบคุณไว้เป็นอย่างสูง ณ ที่นี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้เขียนได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์ ดร. อมร จันทรสัมบุรณ์ ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ตลอดจนให้ข้อคิดเห็น และคำแนะนำอันเป็นประโยชน์มากมาย ซึ่งผู้เขียนถือว่า ถ้าปราศจากเสียซึ่งความกรุณาเช่นว่านี้ วิทยานิพนธ์ของผู้เขียนจะสำเร็จลงไม่ได้เลย

ในการหาข้อมูลประกอบการจัดทำงานวิจัยคราวนี้ ศาสตราจารย์จิตติ ติงคภักดิ์ และอาจารย์ ดร. อักษราทร จุฬารัตน์ ได้ให้ยืมหนังสืออ้างอิงหลายเล่ม ซึ่งเป็นประโยชน์ในการรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ อาจารย์ ดร. อักษราทร จุฬารัตน์ ยังได้สละเวลารับเป็นกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ให้อีกด้วย ซึ่งถือว่าให้ความกรุณาแก่ผู้เขียนมากที่สุด ในด้านตำราต่างประเทศ เพื่อนของผู้เขียน คือ Mr. Manuel Lino G. Faelnar ซึ่งประจำทำงานอยู่ที่ธนาคารพัฒนาเอเชีย ณ กรุงเทพมหานคร ก็มีช่วยเป็นอันมาก จึงขอขอบคุณ

ให้ปรากฏไว้

ผู้เขียนขอน้อมระลึกถึงพระคุณของสถานศึกษาทุกแห่งทั้งในอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนห้องสมุดต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าไปใช้เวลาศึกษาค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ และขอบคุณทุกท่านที่ให้ความสนใจ และมีส่วนช่วยให้ผลงานของผู้เขียนสำเร็จลง และที่จะลืมกล่าวเป็นพิเศษเสียมิได้ก็คือ คุณอุดม ผันศรีผ่อง ซึ่งกรุณารับเป็นผู้ควบคุมการพิมพ์ นอกจากนี้ ท่านอื่น ๆ ที่ได้ช่วยตรวจทานและจัดรูปเล่ม ก็ขอได้โปรดรับความขอบคุณด้วยความจริงใจจากผู้เขียนไว้ ณ โอกาสนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	.....	ช
บทนำ	.....	1
บทที่		
1. สัญญาประกันภัย	.....	7
1.1 ความหมายของสัญญาประกันภัย	.....	7
1.2 ประเภทของสัญญาประกันภัย	.....	10
1.3 ลักษณะพิเศษของสัญญาประกันภัย	.....	13
1.3.1 เป็นสัญญาต่างตอบแทน	.....	13
1.3.2 เป็นสัญญาเสี่ยงโชค	.....	14
1.3.3 เป็นสัญญาที่ต้องการความซื่อสัตย์อย่างยิ่ง	.....	14
1.3.4 เป็นสัญญาที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ	.....	15
1.3.5 เป็นสัญญาที่ทางราชการควบคุม	.....	16
1.4 ส่วนได้เสียในสัญญาประกันภัย	.....	17
1.4.1 ความหมายของคำว่า "ส่วนได้เสีย"	.....	17
1.4.2 บุคคลผู้มีส่วนได้เสียคือใคร	.....	19
1.4.3 จะต้องมีส่วนได้เสียเมื่อใด	.....	20
1.5 ประกันวินาศภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	.....	22
2. สิทธิของผู้รับประกันภัย	.....	25

2.1	ขอรับเบี้ยประกันภัย	25
2.1.1	อัตราเบี้ยประกันภัย	25
2.1.2	สิทธิเรียกร้องของผู้รับประกันภัยในการ เรียกเอาเบี้ยประกันภัยเกิดขึ้นเมื่อใด	27
2.2	เรียกให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย สินค้าใหม่ทดแทน	31
2.3	รับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับประกันภัย	34
2.3.1	ความหมายของการรับช่วงสิทธิ	38
2.3.2	การรับช่วงสิทธิเกิดขึ้นได้อย่างไร	39
2.3.3	การรับช่วงสิทธิเกิดขึ้นเมื่อใด	39
2.3.4	ขอบเขตของการกระทำของบุคคลภายนอกที่ ทำให้เกิดมีการรับช่วงสิทธิ	40
2.3.5	วิธีปฏิบัติเมื่อรับช่วงสิทธิ	41
2.3.6	ผลของการรับช่วงสิทธิ	43
2.4	เรียกให้ผู้เอาประกันภัยหาประกัน	47
2.5	สิทธิเกี่ยวกับซากทรัพย์สิน	48
2.6	บอกเลิกสัญญาประกันวินาศภัย	52
2.6.1	การบอกเลิกสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์มาตรา 876 วรรคสอง	53
2.6.2	การบอกเลิกสัญญาตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ ประกันภัย	54
3.	ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย	56
3.1	ใช้ค่าสินไหมทดแทน	56

3.1.1	หน้าที่ใช้ค่าสินไหมทดแทนเกิดขึ้นเมื่อใด	56
3.1.2	ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ใด	58
3.1.3	วิธีใช้ค่าสินไหมทดแทน	59
3.1.4	ขอบเขตของการใช้ค่าสินไหมทดแทน	63
3.1.5	จำนวนค่าสินไหมทดแทนที่จะต้องใช้	64
	ก. กรณีที่ผู้เอาประกันภัยทำสัญญา ประกันภัยไว้หลายราย	65
	ข. กรณีที่มีการกำหนดราคาแห่งมูลค่า ประกันภัย	69
	ค. กรณีประกันภัยทรัพย์สินต่ำกว่ามูลค่า ที่แท้จริง	72
3.1.6	การลดจำนวนค่าสินไหมทดแทน	75
3.1.7	การเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนซึ่งใช้ให้ ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ไป โดยสำคัญผิด	76
3.1.8	ขอยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย	76
3.2	ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัย	79
3.3	คืนเบี้ยประกันภัย	81
3.3.1	การคืนเบี้ยประกันภัยตามประมวลกฎหมาย- แพ่งและพาณิชย์	81
3.3.2	การคืนเบี้ยประกันภัยตามพระราชบัญญัติ ประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510	82
3.3.3	การคืนเบี้ยประกันภัยตามที่ระบุไว้ใน กรมธรรม์ประกันภัย	82

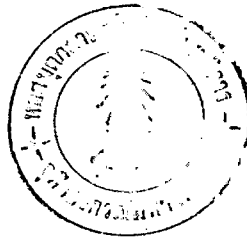
3.4	ออกค่าใช้จ่ายในการตีราคาทรัพย์สิน	86
4.	สิทธิของผู้เอาประกันภัย	89
4.1	เรียกให้ผู้รับประกันภัยใช้ค่าสินไหมทดแทน	89
4.2	ขอลดเบี้ยประกันภัย	91
4.2.1	สิทธิขอลดเบี้ยประกันภัยตามมาตรา 864	91
4.2.2	สิทธิขอลดเบี้ยประกันภัยตามมาตรา 873	92
4.3	ขอลดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัย	95
4.4	เรียกให้ผู้รับประกันภัยหาประกัน	96
4.5	บอกเลิกสัญญาประกันวินาศภัย	99
4.5.1	การบอกเลิกสัญญาตามประมวลกฎหมาย- แพ่งและพาณิชย์มาตรา 872 และมาตรา 876	100
4.5.2	การบอกเลิกสัญญาตามพระราชบัญญัติ ประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510	102
4.5.3	การบอกเลิกสัญญาตามที่ระบุไว้ใน กรมธรรม์ประกันภัย	103
5.	ความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัย	106
5.1	เปิดเผยข้อความจริง	106
5.1.1	ผู้มีหน้าที่เปิดเผยข้อความจริง	109
5.1.2	ข้อความจริงที่จะต้องเปิดเผย	110
5.1.3	เวลาที่จะต้องเปิดเผยข้อความจริง	114
5.1.4	ผลของการไม่เปิดเผยข้อความจริง	116

5.1.5	ความรู้ของผู้รับประกันภัยหรือตัวแทน ของผู้รับประกันภัย	121
5.2	ชำระเบี้ยประกันภัย	125
5.2.1	วิธีชำระเบี้ยประกันภัย	126
5.2.2	ข้อสันนิษฐานของกฎหมายเกี่ยวกับการ ชำระเบี้ยประกันภัย	129
5.3	บอกกล่าวผู้รับประกันภัยเมื่อเกิดวินาศภัย	130
5.3.1	เหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องทำการ บอกกล่าว	130
5.3.2	วิธีการบอกกล่าว	130
5.3.3	ผลของการที่ผู้เอาประกันภัยไม่ได้บอกกล่าว วินาศภัยภายในระยะเวลาที่กำหนด	136
5.4	การป้องกันทรัพย์สินที่เอาประกันภัย	140
5.5	จ่ายค่าสินไหมทดแทนส่วนที่ยังขาดให้แก่ผู้เสียหาย	143
5.6	ปฏิบัติตามเงื่อนไขในสัญญาประกันภัย	147
5.7	ความรับผิดทางแพ่งของผู้เอาประกันภัยตามที่กำหนด ไว้ในกฎหมายอื่น	148
6.	สิทธิและความรับผิดในส่วนที่เกี่ยวกับการโอนวัตถุที่เอา- ประกันภัย และการโอนกรมธรรม์ประกันภัย	150
6.1	การโอนวัตถุที่เอาประกันภัย	150
6.2	การโอนกรมธรรม์ประกันภัย	158
7.	สิทธิและความรับผิดของผู้รับประกันโยชน์	161

	หน้า
7.1 สิทธิของผู้รับประโยชน์	162
7.2 ความรับผิดชอบของผู้รับประโยชน์	163
8. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ	165
บรรณานุกรม	174
ประวัติการศึกษา	180

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

โดยทั่วไปในการประกอบธุรกิจ ไม่ว่าจะ เป็นธุรกิจส่วนเอกชนหรือรัฐ-วิสาหกิจ ไม่ว่าจะกิจการนั้นจะมีขนาดเล็กหรือใหญ่ อาจกล่าวได้ว่าประการแรก ที่เจ้าชองกิจการ หรือผู้บริหารกิจการจะต้องคำนึงก็คือ การลงทุนนั้นจะได้ผลตอบแทนคุ้มค่าหรือไม่ ผลตอบแทนหรือกำไรสุทธิที่ได้คิดเป็นอัตราร้อยละเท่าใดของเงินลงทุน และที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้บริหารทุกคนจะต้องศึกษาคนควา และสร้าง ความมั่นใจก็คือ ทำอย่างใดจึงจะสามารถทำให้อัตราการเสี่ยงภัยในทรัพย์สินต่าง ๆ ของกิจการนั้น ๆ มีน้อยที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้

กิจการประเภทใดก็ตาม ถ้าการเสี่ยงภัยในทรัพย์สินต่าง ๆ อยู่ในอัตราสูง กิจการนั้นก็จะมีเจริณรุ่งเรืองได้ยาก และเมื่อการเสี่ยงภัยมีมาก โอกาสที่จะหากำไร หรือเงินปันผลมาแบ่งสรรปันส่วนกันในบรรดาเจ้าชองกิจการ หรือผู้ถือหุ้น ก็ยากลำบากเป็นเงาตามตัว

เพื่อขจัดปัญหาการเสี่ยงภัย ซึ่งเป็นอุปสรรคชั้นมูลฐานของการดำเนินกิจการ ผู้บริหารที่สามารถจะต้องสรรหาวิธีปฏิบัติที่เหมาะสม หรือนำมาตรการที่เป็นประโยชน์ที่สุดมาใช้ ทั้งนี้ เพื่อจะได้เป็นที่หวังได้ว่า มาตรการเหล่านั้นจะสามารถลดอัตราการเสี่ยงภัยลง หรือทำให้หมดไปได้ในที่สุด

ในบรรดาวิธีปฏิบัติ หรือมาตรการที่ผู้บริหารกิจการส่วนใหญ่เลือกใช้ก็คือ การประกันภัย เพราะเป็นที่ยอมรับว่าการประกันภัยสามารถช่วยลดการเสี่ยงภัยได้ ชัดที่สุด การประกันภัยถือกำเนิดมาจากการรวบรวมบุคคลที่อยู่ในฐานะที่จะต้องเสี่ยงภัยด้วยกัน ให้เข้ามามีส่วนในการร่วมเสี่ยงภัย ⁽¹⁾ เพื่อจะได้ช่วยกันแบ่งเบาภาระในความเสียหาย โดยมีบุคคลหนึ่งเป็นคนกลาง ซึ่งเรียกว่า "ผู้รับประกันภัย"

---

(1) Robert I. Mehr, and Emerson Cammack, Principles of Insurance (Homewood, Illinois: Richard D. Irwin, Inc., 1961), p. 34

หลักที่บุคคลหลาย ๆ คนมารวมกันรับภัยคนละเล็กน้อย (การเฉลี่ยกันรับภัยในที่นี้ก็คือ การระไนการเสียเบี้ยประกันภัย ซึ่งเป็นเงินเล็กน้อยเมื่อเทียบกับวินาศภัยที่อาจได้รับแต่ละครั้ง) นี้เอง ในทางตำราอเมริกันเรียกว่า "กฎแห่งการเฉลี่ย" (Law of averages) บางทีก็เรียกว่า "กฎแห่งจำนวนมาก" (Law of large numbers) แต่ในอังกฤษนิยมเรียกว่า "Law of great numbers"

การประกันภัยนี้ นอกจากเป็นเครื่องช่วยให้กิจการสามารถดำเนินไปด้วยความมั่นคง และแน่นอนพอสมควรแล้ว ยังมีผลทางอ้อมทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ มั่นคง และมีเสถียรภาพมากขึ้นอีกด้วย ที่เห็นได้ชัดก็คือ เมื่อทุกคนยอมรับว่าการประกันภัยช่วยลดอัตราการเสี่ยงภัยแล้ว ความสนใจในการลงทุนก็ย่อมจะมีมากขึ้น เพราะสามารถขจัดปัญหาสำคัญ คือ การเสี่ยงภัยในทรัพย์สินต่าง ๆ อันอาจมีผลส่วนหนึ่งที่ทำให้กิจการขาดทุนออกไปเสียได้

โดยที่กิจการประกันภัยเป็นสิ่งจำเป็นแก่ชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลตลอดจนธุรกิจทั้งหลาย จึงปรากฏว่า รัฐบาลบางคณะในอดีตได้ดำริที่จะนำการประกันสังคม ซึ่งถือได้ว่ามีกำเนิดมาจากการประกันภัย เข้ามาใช้ในประเทศไทย ทั้งนี้ โดยคณะรัฐบาลคงจะมั่นใจว่า การประกันสังคมน่าจะทำประโยชน์ให้บังเกิดแก่อาณาประชาราษฎร์ได้เป็นอันมาก แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า คงจะด้วยเหตุผลในทางการเมืองบางประการ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคมจึงยังไม่ประกาศใช้จนครบถ้วนทุกวันนี้ อย่างไรก็ตาม โน้มหลายอย่างหลายประการที่ชี้ให้เห็นว่าการประกันสังคมคงเกิดขึ้นในประเทศไทยในอนาคตอันไม่ช้าเกินไปนัก

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่ากิจการประกันภัยมีประโยชน์มากสำหรับประเทศไทยธุรกิจการประกันภัยได้มีขึ้นมานานับสิบ ๆ ปีล่วงมาแล้ว แต่โดยทั่วไปอาจกล่าวได้ว่า ธุรกิจประเภทนี้ยังไม่ก้าวหน้าและเป็นที่นิยมของประชาชนเท่าที่ควร สาเหตุอาจเนื่องมาจากข้อเสียดังกล่าวของผู้รับประกันภัยไม่ค่อยเป็นที่เชื่อถือแก่ลูกค้าประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง ความรู้และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกันภัยยังไม่เป็นที่แพร่หลายในหมู่ประชาชน ความสนใจของประชาชนที่จะขอรับบริการในด้านนี้จึงมีน้อย

ในด้านตำราและเอกสารวิจัยภาษาไทยในเรื่องประกันภัย ปรากฏว่าประเทศไทยยังมีน้อยมาก ซึ่งก็ไม่น่าจะเป็นเรื่องแปลกประหลาดมากมายนัก เพราะตามข้อเท็จจริงการประกันภัยมิได้ถือกำเนิดในประเทศไทยเป็นแห่งแรก หากแต่เริ่มมีในทวีปยุโรปก่อน

ในบางครั้งงานในหน้าที่ของผู้เขียนก็เกี่ยวเนื่องกับการพิจารณาปัญหาการประกันภัย ซึ่งมีปัญหาละเอียดปลีกย่อยมากมาย นี่เองคือเหตุบังนดาลใจให้ผู้เขียนเลือกศึกษาค้นคว้าทำเอกสารวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับกิจการประกันภัย

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดังได้กล่าวแล้วว่า การประกันภัยมีที่มาจากธุรกิจการค้า การค้าในปัจจุบันนี้ต่างจากอดีตเป็นอันมาก คือ ไม่เพียงแต่ทำมาหากินติดต่อค้าขายกันในระหว่างกลุ่มคนที่ชนชาติ และอาศัยอยู่ในดินแดนอันเป็นประเทศเดียวกันเท่านั้น แต่ธุรกิจการค้าในปัจจุบันแพร่หลายออกไปทุกมุมโลก จึงปรากฏว่าหลักปฏิบัติและวิธีการติดต่อค้าขายระหว่างพ่อค้าในประเทศต่าง ๆ เป็นไปในแนวเดียวกัน และถือเป็นสากล แม้จะไม่เหมือนกันทุกอย่างทุกประการ แต่ก็มีหลักยึดถือปฏิบัติทั่วไปเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะมีแตกต่างกันไปบ้างก็เป็นข้อปลีกย่อยเท่านั้น

หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการประกันภัยก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือ กฎหมายของประเทศต่าง ๆ มักจะบัญญัติเลียนแบบกันมา ซึ่งยังคงรักษารรรมเนียมปฏิบัติในเรื่องสำคัญ ๆ ไว้เป็นแนวเดียวกัน แต่โดยที่การประกันภัยมีรูปแบบ และวิธีปฏิบัติมากมายหลายประการ จึงปรากฏว่าในบางเรื่องแต่ละประเทศก็บัญญัติกฎหมายแตกต่างกันออกไป ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อปลีกย่อยเป็นรายละเอียด ฉะนั้น จึงเห็นว่า หากได้มีการศึกษาวิจัยถึงข้อแตกต่างในบทบัญญัติ หรือหลักกฎหมายของประเทศต่าง ๆ เทียบเคียงกับของประเทศไทย ก็จะได้ประโยชน์ไม่มากนัก

2. ขอบเขตและวิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาถึงรายละเอียดในกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัยโดยเฉพาะ จะกล่าวพาดพิงถึงการประกันภัยประเภทอื่นก็เฉพาะส่วนที่มี

ความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันเท่านั้น การศึกษาจะเจาะจงในเรื่องสิทธิและความรับผิดชอบของคู่สัญญาประกันภัย ซึ่งได้แก่ผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัย รวมตลอดถึงผู้รับประกันภัยชั้นตามสัญญาด้วย

วิธีศึกษาจะพิจารณาจากหลักกฎหมายไทยเป็นเบื้องต้น ได้แก่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะ 20 ว่าด้วยประกันภัย

หมวด 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

หมวด 2 ประกันวินาศภัย

ส่วนหมวดที่ 3 เป็นเรื่องประกันชีวิตโดยเฉพาะ จะไม่ศึกษาถึง

นอกจากนี้ จะได้นำบทบัญญัติในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510

มาศึกษาประกอบด้วย

การศึกษาตามวิทยานิพนธ์นี้ ไม่จำกัดแต่เพียงสิทธิและความรับผิดชอบของคู่สัญญาตลอดจนผู้รับประกันภัยชั้นตามที่ปรากฏในบทบัญญัติของกฎหมายเท่านั้น แต่จะพิจารณาถึงสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาประกันภัย ซึ่งปรากฏอยู่ในกรมธรรม์ประกันภัยด้วย เพราะมีรายละเอียดปลีกย่อยเพิ่มเติมจากที่มีบัญญัติไว้ในกฎหมาย

โดยที่สำนักงานประกันภัย กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ เป็นผู้ควบคุมบริษัทประกันภัยทั้งหลายให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย 2510 การควบคุมเช่นนี้รวมตลอดถึงการให้ความเห็นชอบในแบบ ข้อความ และเอกสารประกอบของกรมธรรม์ประกันภัย ซึ่งบริษัทผู้รับประกันภัยเป็นผู้ออกด้วย (2) เป็นที่น่ายินดีที่ว่า แทนที่สำนักงานประกันภัยจะให้ความเห็นชอบในแบบของกรมธรรม์ประกันภัยที่บริษัทผู้รับประกันภัยเสนอมา สำนักงานประกันภัยได้ช่วยออกแบบกรมธรรม์ประกันภัยเสียเองเป็น "กรมธรรม์มาตรฐาน" โดยให้ทุกบริษัทนำไปใช้อย่างเหมือนกันหมด เท่าที่ทางราชการได้จัดทำเสร็จสิ้น และนำออกใช้แล้วก็มี

(2)

พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 มาตรา 21

กรรมธรรมประกันอัครีภย และกรรมธรรมประกันรดยนต์ ส่วนกรรมธรรมในเรื่องอื่นก็
จะได้จัดทำให้เป็นแบบมาตรฐานเช่นเดียวกัน (3)

ฉะนั้น การศึกษาจากกรรมธรรมประกันภยของบริษัทผู้รับประกันภยบริษัทใด
บริษัทหนึ่ง ก็นับว่าเพียงพอ เพราะข้อเท็จจริงปรากฏชัดว่า กรรมธรรมประกันภย
ของผู้รับประกันภยทุกบริษัทมีข้อความทำนองเดียวกัน

เมื่อได้พิจารณาหลักกฎหมายไทยแล้ว ก็จะพิจารณาเปรียบเทียบว่า หลัก
กฎหมายของต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน ญี่ปุ่น ฯลฯ ใน
เรื่องเดียวกันได้วางหลักเกณฑ์ไว้เหมือนกัน หรือต่างกันอย่างไรบ้าง รายละเอียด
ปลีกย่อยใดที่เป็นน่าสังเกต และเห็นว่ามีมีความสำคัญ ควรเน้นและศึกษาอย่างละ-
เอียด ก็จะได้พิจารณากล่าวถึงโดยละเอียดและเป็นพิเศษ

การจัดทำวิทยานิพนธ์นี้ ได้ใช้วิธีการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลแบบ
Documentary Research ส่วนใหญ่จะศึกษาจากประมวลกฎหมาย ตำรากฎหมาย คำ
พิพากษาคำฎีกา บทความทางวิชาการ บทความที่ปรากฏในสื่อมวลชน ตลอดจนใช้
วิธีสัมภาษณ์บุคคลผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารการประกันภย และเจ้าหน้าที่ระดับ
ปฏิบัติการ ทั้งนี้ เพื่อทราบข้อเท็จจริงและรายละเอียดแต่ละขั้นตอน และข้อคิด
เห็นบางประการ นอกจากนี้ ก็จะได้นำประสพการณ์ที่ผู้เขียนได้พบเห็น และแนว
ทางที่ได้เคยปฏิบัติงานในหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวกับการประกันภยนี้มาประกอบพิจารณา
ศึกษาปัญหาด้วยเช่นเดียวกัน

การศึกษาจะใช้วิธี Descriptive and analytical method คือ พรรณา
และวิเคราะห์ โดยเมื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ได้แล้ว ก็จะเริ่มวิเคราะห์และ
วิจารณ์หลักเกณฑ์ ตลอดจนประเด็นข้อโต้แย้งที่บังพวงที่ได้มาจากข้อมูล ในขณะที่

(3) ชูเกียรติ ประมูลผล "สัมภาษณ์", หนังสือพิมพ์บางกอก "เดลินิวส์",

เดียวกันก็จะจัดทำข้อเสนอแนะที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารการประกันภัยตลอดจนเจ้าหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ สำหรับเป็นแนวทางในการพิจารณาหาทางขจัดข้อบกพร่องที่มีอยู่ในปัจจุบันให้หมดไป และแก้ไขปรับปรุงวิธีการปฏิบัติให้รัดกุมยิ่งขึ้น

3. ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัยนี้

การศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้ นอกจากจะเป็นการชี้ให้เห็นถึงรายละเอียดปลีกย่อยที่มีปัญหาซับซ้อนมากมายแล้ว ยังทำให้ทราบถึงข้อได้เปรียบเสียเปรียบบางประการในระหว่างคุณกรณีของสัญญาประกันภัยอีกด้วย จากข้อสรุปและการวิเคราะห์ถึงแก่นแท้ของปัญหา เชื่อว่าอย่างน้อยจะเป็นประโยชน์ในเรื่องต่อไปนี้

3.1 ทำให้ทราบถึงหลักกฎหมายและวิธีปฏิบัติที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศไทย กับในต่างประเทศว่า มีข้อที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

3.2 เป็นแนวทางแก้ปัญหาข้อขัดข้องในทางปฏิบัติของคู่สัญญา ตลอดจนผู้ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้อง

3.3 ช่วยลดข้อโต้แย้งระหว่างคู่สัญญา เพราะสามารถทำความเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของตนได้ดีขึ้น โดยนัยนี้ย่อมเป็นที่คาดหวังได้บ้างว่า จะเป็นปัจจัยประการหนึ่งซึ่งช่วยลดจำนวนมูลคดีที่อาจขึ้นสู่ศาลยุติธรรมไปโดยปริยาย

3.4 เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า และแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการประกันวินาศภัยให้เหมาะสม และก้าวหน้ายิ่งขึ้น

3.5 เป็นการเพิ่มพูนความรู้และเทคนิคต่าง ๆ ของผู้เขียนเอง ตลอดจนนักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย